

«Уявити майбутнє». Розмова з отцем Тімоті Редкліффом ОР

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

5 ВЕРЕСНЯ 2022

Отець Тімоті Редкліфф ОР, колишній генерал Ордену Проповідників, розповідає «Вербумові» про творення інтелектуальних осередків ордену в Україні за часів ранньої незалежності, про способи, якими домініканська традиція може відповісти на сучасні кризи, та про виклики миру, із якими українське і європейське суспільство зіткнеться, подолавши виклики війни. За допомогу з підготовкою інтерв'ю, що відбулося в серпні 2022 року, дякуємо отцеві Якубу Блую ОР.



Данте Габріель Россетті, «Беатрікс» (фрагмент), 1862 рік

— У 1992–2001 роках ви були генералом домініканців, і за вашої каденції формувався вікаріат отців-домініканців в Україні, зокрема інститут і видавництво в Києві. Як це відбувалося?

— Насамперед маю сказати, що дуже радий сьогодні з вами спілкуватися, Вікторіє. Ми в Англії щодня думаємо про Україну. Те, що у вас відбувається, — це найбільша трагедія сучасності. Україна повсякчас у наших думках і молитвах.

1992 рік, коли я поїхав до Рима, був часом переродження домініканського ордену після розпаду Радянського Союзу. У Польщі орден був потужний, але ми прагнули розвивати його і в інших країнах — Чехії, Словаччині та, звісно, Україні. Тоді я ще ніколи не був в Україні та знав про неї тільки те, що колись це був видатний простір зустрічі різних культур, Сходу і Заходу. А де зустрічаються культури, там діються захопливі речі.

Утім, ми також розуміли, що Україна — це ще й місце великого страждання, де в часи сталінських репресій загинули мільйони людей. А якщо ти вирушаєш із місією в місце

великого страждання, то можеш багато пізнати, багато здобути. І першим, що я відчув, прибувши в Україну, були гостинність і щедрість.

Від початку одним із наших головних проєктів було заснування інституту. Коли я вперше приїздив в Україну, інститут був крихітний, якісь дві чи три кімнатки. Пам'ятаю, як єпископ, який її освячував, повторював: «Мале, занадто мале». Того дня Войчех Ґертих, який зараз теолог папського дому, виголошував промову, і зібралося стільки людей, що слухати її довелося надворі. Падав сніг, і нам здавалося, що промова отця Ґертиха ніколи не скінчиться.

Інститут досі працює та повсякчас переосмислює свою діяльність, і це дуже добре, бо, як на мене, він вкрай важливий для домініканської місії. Тож я молюся за інститут і покладаю на нього великі сподівання. Про видавництво ви, Вікторіє, знаєте більше, ніж я; скажу тільки, що дуже радий, що деякі мої книжки вийшли там українською.

— Які були ваші очікування щодо домініканської діяльності в Україні й чи збулися вони?

— Мої очікування були цілковито традиційні. Ще з часів Томи Аквінського орден прагне взаємодіяти з усе новими творчими людьми, відповідати на нові виклики, і наші очікування завжди полягають у тому, щоб не просто навчати, а й навчатися, бо немає одного без іншого. У студентські роки серед моїх наставників був великий французький домініканець Марі-Домінік Шеню. Ми щовечора зустрічалися на пиво — хороше, хоча й не таке смачне, як українське, — й отець Шеню, який постійно спілкувався з митцями, політиками, академіками, найрізноманітнішими людьми, запитував нас: «Чого ви сьогодні навчилися?»

Зустріч із кожною новою культурою розвиває нашу ідентичність. І ми не просто сподівалися зробити людей домініканцями — нам ішлося ще й про те, щоб самим краще усвідомити, що означає бути домініканцями.

Мені складно сказати, наскільки збулися ці очікування щодо України, бо я не мав нагоди туди поїхати, відколи перестав бути генералом ордену. Сподіваюся, мені ще вдасться це виправити. У кожному разі, сьогодні половина домініканців в Україні — українці, і це прекрасний дар: ордену вдалося створити середовище, у якому наша традиція поєднується з українською культурою.

Дивлячись у майбутнє, я думаю: як можна навчити молодь любити правду в цьому світі фейкових новин і

теорій змови?

— Як домініканці в цілому світі, а зокрема в Україні, мають співтворити історію зараз?

— Це може прозвучати трохи по-богословськи, але все починається з Євхаристії. Згадайте, як її було встановлено. Усе розвалювалося, світ здавався приреченим, спільнота розпадалася, Ісуса зрадили — і в цю страшну мить Він учинив найбільш творчу річ, кажучи: «Ось Моє тіло, і Я віддаю його вам». Він перетворив зраду на дар. Тож уся творчість, яка в нас є, особливо зараз, серед цього болю, має народжуватися з Євхаристії, яка дає надію. Потрібно пам'ятати слова, які Ісус каже наприкінці Євангелія від Матея: «Я з вами по всі дні аж до кінця віку» (28, 20). І я надзвичайно радий, що мої брати і сестри залишаються з людьми навіть у найбільших стражданнях. Це знак великої надії.

Інший знак надії полягає в тому, що домініканці навчають молодь. Навчання — це завжди знак майбутнього. Я особливо яскраво відчув це в Іраку, де терористи Ісламської Держави знищили всі наші школи, але брати й сестри повернулися, відбудували їх і знову почали навчати, бо ж навчання — це знак того, що колись усе матиме сенс, що наші життя осмислені. Вацлав Гавел писав: «Надія — це не переконання, що щось завершиться добре, а впевненість, що в цьому чомусь є сенс — незалежно від того, як воно завершиться».

Нарешті, я бачу ще один знак надії в піклуванні про нужденних. Мене дуже зворушив домініканський Центр святого Мартіна де Порреса у Фастові, де служить отець Михайло Романів. Там зараз приймають біженців і всіх, хто цього потребує, — дім по вінця повний людей, і ця готовність допомагати без нарікань здається мені чудесною.

Та, крім знаків надії, є ще й похмуріші речі. Знаєте, я народився в тіні Хірошіми й Нагасакі. Усе моє дитинство було позначене страхом ядерної війни. А потім, після 1962 року, почало здаватися, що ця загроза минула. Сьогодні, вперше за 60 років, ми бачимо реальну можливість використання ядерної зброї, і це жахає. Коли я був молодим домініканцем у Британії, ми протестували проти перегонів озброєнь, ми навіть потрапляли у в'язницю через свої заклики до роззброєння. На мою думку, це великий виклик для всіх нас сьогодні: покласти край будь-якій загрозі ядерної війни.

По-друге, ми зараз живемо в часи кризи правди. Особливо це видно в Америці: засилля фейкових новин, політика, що зводиться суто до гасел, президент Трамп, який поняття не мав, що таке правда взагалі. І це видно в Росії, бо, як на мене, ця війна багато в чому пов'язана з

руйнуванням правди — вони й війною її не називають. Істина зараз zagrożена, а без неї суспільство розпадеться, бо, як казав святий Августин, людство — це спільнота правди. Тому, дивлячись у майбутнє, я думаю: як можна навчити молодь любити правду в цьому світі фейкових новин і теорій змови? Це непроста справа, але дуже важлива, зокрема, для домініканського ордену, адже навіть наш девіз звучить як «Veritas», тобто «Істина». Перед усіма нами зараз стоїть важливе завдання: наново закохатися в істину.

Останнє, про що я хочу нагадати: домініканці — це орден братів і сестер. Від самого початку святий Домінік був не «отцем», а «братом»; він, власне, і створив свою чернечу родину в душі братерства. На жаль, мені здається, що зараз бачення людства як спільноти братів і сестер перебуває під загрозою. У світі виникають усе нові бар'єри, нові розломи. Тож домініканцям випало завдання підтримувати розуміння того, що чужинці, незнайомці — теж наші брати й сестри. Навіть якщо це дуже складно — а це, визнаймо, буває дуже складно. Я вірю, що одного дня війна скінчиться, і молюся за те, щоб Україна вийшла з неї з перемогою, зберігши всі свої землі; і зараз це може здаватися скаженою думкою, та колись, після війни, нам доведеться знову говорити з росіянами й відкривати у них своїх ближніх.

— Власне, це ще одна річ, про яку я хотіла з вами поговорити. Сьогодні ми дуже боляче відчуваємо війну, ми пристрасні, ми люті — і це дає наснагу. Але згодом на нас чекатиме ще й випробування миром. Ви, отче, народилися 1945 року й бачили, як живе повоєнне суспільство. На що воно має звертати увагу передусім? Із чого починати повернення до мирного життя?

— Після війни настає виснаження — я знаю це з покоління своїх батьків. І є велика спокуса нічого не обговорювати, просто замовкнути. Проте розмовляти необхідно, і на це знадобиться час. Після Першої світової у Великій Британії стався справжній поетичний вибух, який допоміг людям зцілитися. І в Україні також украй важливо буде підтримувати творчих людей — митців, письменників, музикантів, здатних по-своєму осмислити цю війну. Плекати творчий дух одне в одному, дослухатися до тих, хто допомагатиме нам уявити майбутнє. Бо уява буде дуже потрібна.

Повоєнний час може стати новим поштовхом до солідарності в Європі, адже на відбудову України знадобляться просто неймовірні кошти. І я сподіваюся, що це зрештою буде не просто відбудова України, а й відродження Заходу: якщо ми наважимося розділити з вами те, що сталося, це всіх нас зробить кращими.

Текст створено за підтримки проєкту Оксфордського університету «Нові горизонти науки й релігії у Східній Європі», профінансованого фондом Джона Темплтона (The John Templeton Foundation). Думки, висловлені в тексті, належать авторів і не обов'язково збігаються з поглядами фонду.

The creation of this text was supported by the University of Oxford project 'New Horizons for Science and Religion in Central and Eastern Europe' funded by the John Templeton Foundation. The opinions expressed in the publication are those of the author(s) and do not necessarily reflect the view of the John Templeton Foundation.

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

5 ВЕРЕСНЯ 2022

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in
/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**